

Zoran Pevec

Resničnost in Poezija

Stanka Hrastelj, *Gospod, nekaj imamo za vas*

Spremna beseda Branislav Oblučar, Študentska založba, knjižna zbirka Beletrina, Ljubljana 2009

S poezijo potujemo v kraj in v čas, z njo dihamo in pozabimo zajeti sapo, lahko nas prevzame ali pusti hladne; poezija je entuziazem bivanja, je zamotano zastavljanje vprašanj in izgubljeno iskanje odgovorov. Z njo se premikamo preko ravnine sveta in se dotikamo resničnosti, ki prihaja do nas v različnih oblikah, z različnimi besedami. Stanka Hrastelj nam jih ponuja z nagovorom, namenjenim Gospodu. Dvomim, da misli s tem res nanj, kajti ob branju posameznih pesmi, kaj hitro ugotovimo, da njen prostor, njena misel ne verjame kaj veliko v gospode, vsaj ne takšne, kot si jih predstavlja večina navadnih smrtnikov. Gospodov je seveda lahko več vrst - od najbolj vzvišenega in obenem tudi namišljenega, ki se začne z veliko začetnico, do takšnega s kravato, vsaj Bossovo obleko in veliko svetlečo limuzino pred trinadstropno vilo - zdi se, da ti drugi pesnico ne zanimajo kaj preveč, razen, kadar jih ironizira. In to je zagotovo dobro, vsekakor pa ne dolgočasno. Upovedovana je še ena različica, ki ponuja diagnozo gospodu kot bolniku. In prav ta se zdi še najbolj verjetna.

A pustimo gospode nekoliko v tišini svojega časa in se vrnimo k sami poeziji. To, da je Hrasteljeva s svojo prvo knjigo *Nizki toni*, nanizala pesmi, napisane kredibilno za naziv najboljši knjižni prvenec, že vemo. Kaj pa imamo na razpolago tu, v tej drugi knjigi, izdani pri ugledni (morda celo najuglednejši) knjižni založbi pri nas, Beletrini? No, takole na en mah, na prvo sapo lahko zapišemo - ironija, resničnost, metafora, črni humor in nekaj priokusa po grenkobi življenja.

Fluidno pripovedne pesmi spominjajo, seveda ne tematsko, temveč glede na obvladanje narativnosti, na nekatere odlične pesnike iz naše bivše skupne države. Posamezne sklope uvajajo deli pesmi *Lahko bi*, Ljubljančanke Slavice Šavli. Dopuščajoči »*lahko bi*« nas vodi v prostranstvo vsemožnosti in prav na koncu knjige v zaključno *neuspešnost vadenja molka*. Ampak, da, saj od pesmi Hrasteljeve ne pričakujemo in si ne želimo molka, temveč besed. In te so ves čas, ali vsaj večinoma, prave, takšne, da ob njih razmišljamo, da nas zadenejo in prizadenejo, da se zamislimo in z njimi ne začutimo le »*vonja po papirju*«, temveč tudi vonja po življenju in smrti.

Pesnica se rada obregne ob vse, tudi ob moške pave, ki o ženski ne vedo veliko, kaj veliko pa ne niti o samem sebi. In ko piše o pesnikih iz Hrvaške, o prijateljih, vezeh z njimi, o družini, o poeziji, o provinci in tradiciji, ni do ničesar in do nikogar prizanesljiva. Njena beseda je kot 'prst' vsevidnega in vsemogočnega, ki ne dopušča skrivanja za zaveso, prikrievanja dejanskega in sprenevedanja. Ni maske, ni pretvarjanja. Nič ne uide budnemu očesu te poezije, nič ni tako črno in kruto, da bi postalo neupovedljivo. Pesnica hoče z verzom, ki drsi in se zabada v vse, kar leze in gre po tej Zemlji, prikazati resnično vse, kar človek najpogosteje zakoplje v pod zavest, kar noče (več) videti, s čimer se je sprijaznil in je sprejel kot nekaj vsakdanjega, pa je v resnici del objestnosti ali pohlepa, pogoltnosti in sprenevedanja. Takšne so pesmi *Tradicija*, *Prošnja borcem za pravico do evtanazije*, *Anatomija v sobi* idr.

Kar pogosta dobra metaforika in primera (»*zaradi te žalosti si ni nikdar umazal srca, / ampak ga je brusil kot drag kamen*«, »*že je večer, mrak nas bo spral s tvojih prsi*«, »*poznam tega človeka / ima črne oči / črne oči in pogled, ki začara*«, »*misel se je mučila kot napol povožena mačka*« idr.) sta nadgrajeni z odlično, in tokrat res ne pretiravam, torej, ironijo in s črnim humorjem: »*hiša v ulici bo imela pogled na nuklearko*«, »*pravzaprav vam danes nudimo dve diagnozi: / paranoidno obliko shizofrenije / in kronični hepatitis B, gospod*«, »*njegov brat se je obesil na radiator / svak na vodovodno napeljavo*«, »*ko ima mačka mojega dragega mlade / jih meče ob steno*« idr.).

Poezija sedaj potuje do nas, kot »življenje od imena do imena« od vezi k drugim vezem, od enega dogodka k drugemu. Ob tem se, kadar nam pesnica ponudi »poklon« tej ali oni osebi, nekoliko spomnimo na jezo Sveti ane Makarovič, ki je nekoč zapisala, da naj tisti, ki pesmi podnaslavlja s podobnimi posvetitvami, raje pišejo, kar osebi sami, bralca pa naj s tem ne Obremenjujejo. Verjetno, da bo to tudi držalo, vendar pa je potrebno omeniti, da je vsebina Stankinih tovrstnih pesmi vendarle dovolj splošna, da njihova poetičnost ne nagovarja le izpostavljene osebe, temveč tudi druge neimenovane naslovljence.

Verjetno je dobro omeniti še uporabo različnih znakov ali znamenj, ki prihajajo iz tako imenovanega računalniškega sveta, kot je recimo znak za enter ipd., zanimivi so tudi številski podatki, ki dajejo vtis opisovanja dejstev, ta pa ponavadi ironizirajo tisto, o čemer pesnica govori.

V eni od pesmi nam piše šansonjer Jacques Brel - »ne zapuščaj me« - in mi ostajamo ob tej poeziji ter z zanimanjem prisluškujemo receptu in diagnozi pesmi Stanke Hrastelj v poetičnem in resničnem, zato *da Bogu ni treba ustvariti vsega in da ima hudič čisto vest.*